

Tiltak for å øke sysselsettingen

Dagens Næringsliv den 2 april 2019

Siden årtusenskiftet har sysselsettingsandelen falt noe i Norge, mens den har steget i mange andre land. Sysselsettingsandelen er nå klart lavere enn i Sverige. Sammenlignet med andre land har vi også en høy andel av befolkningen på helserelaterte ytelser. I 2017 var denne andelen 17 prosent i aldersgruppen 18–66 år.

I rapporten vi la frem i forrige uke, foreslår vi en rekke tiltak for å øke sysselsettingen. De bygger i stor grad på forskning og erfaringer fra Norge og andre land. Tiltakene kan deles i tre kategorier:

- Tiltak som bidrar til kvalifisering, tilrettelegging og oppfølging, slik at flere kan jobbe.
- Tiltak som styrker de økonomiske incentivene for arbeid, slik at flere vil jobbe.
- Tiltak som gjør det mer lønnsomt å ansette arbeidstagerer med helseproblemer eller svak kompetanse, slik at flere får jobbe.

Forslagene for å styrke de økonomiske incentivene har fått mest oppmerksomhet. Vi foreslår flere tiltak for å få unge på helserelaterte ytelser over i jobb. I 2017 mottok drøyt seks prosent av 29-åringene i Norge uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger (AAP). Det var en økning på om lag 20 prosent siden 2000. Mange av de unge på AAP har sammensatte problemer, og dårlig helse behøver ikke være hovedårsaken til at de ikke er i jobb. Samtidig tyder forskning på at mottak av en helserelatert ytelse kan gi en overdreven fokus på helsemessige utfordringer og svekke mulighetene til å komme i arbeid.

I aldersgruppen 18–24 år har trygdemottagere betydelig høyere inntekt etter skatt enn de som ikke mottar trygd, også hvis vi inkluderer studielån. Det gir uheldige incentiver som kan bidra til at flere mottar ytelser. Vi foreslår lavere minsteytelser for unge på AAP. Innsparingen bør brukes på bedre oppfølging og tiltak for gruppen med sikte på å redusere antall unge trygdemottagere.

Vi foreslår også endringer i sykelønnsordningen for å begrense langvarig sykefravær. Arbeidsgivere bør få lavere kostnader ved korttidsfravær, men samtidig bør de finansiere en del av sykelønnen ved langtidsfravær. Videre mener vi at sykemeldingsperioden skal kunne forlenges til 18 måneder ved gradert sykemelding. Vi foreslår også at kompensasjonsgraden for arbeidstager reduseres til 80 prosent i siste del av sykepengeperioden.

For uføretrygden foreslår vi en omlegging slik at personer med gradert uføretrygd blir mer attraktive på arbeidsmarkedet. Et hovedelement er innføring av helsejustert lønn, der et uførevedtak innebærer et anslag på reduksjon i produktivitet per time. Lønnen som arbeidsgiver betaler vil da bli redusert i tråd med dette. I tillegg vil arbeidstageren få uføretrygd, slik at samlet inntekt blir lavere enn ved ordinær fulltidsjobb, men høyere enn 100 prosent uføretrygd. Dette forslaget har likheter med den danske flexjob-ordningen, der de aller fleste kommer inn i et arbeidsforhold og er fornøyd med ordningen.

Relevant kompetanse blir stadig viktigere for å greie seg godt i arbeidslivet. Vi har forslag for å bidra til at flere får kompetanse på minst videregående nivå, som økt satsing på læreplasser og styrket innsats for svake elever på grunnskolen. Vi foreslår å øke bruken av arbeidsmarkedstiltak. NAV bør i større grad tilby de ordninger som har vist god effekt, som blant annet lønnstilkudd, selv om de kan koste mer. Vi foreslår også økt satsing på kompetansetiltak for voksne arbeidstagere.

Våre forslag skal bidra til at personer med helseproblemer eller svak kompetanse blir mer kvalifiserte og motiverte til å komme i arbeid, og at de blir mer lønnsomme å ansette for arbeidsgiverne. Hvis forslagene lykkes, vil flere komme i jobb. Men for at sysselsettingen skal øke samlet sett, må det også bli flere jobber totalt.

Erfaringer og økonomisk teori viser at antall jobber over tid vil følge antall personer som kan og vil jobbe. Både sammenligninger over tid og mellom land viser at større arbeidsstyrke leder til høyere sysselsetting. Flere mekanismer bidrar til det. Hvis tilgangen på arbeidskraft øker, blir det lettere å etablere nye virksomheter og skape nye jobber, slik at sysselsettingen øker.

Sentralbanken har også en viktig rolle i å sørge for at økt arbeidstilbud gir økt sysselsetting. Da Norges Bank hevet renten for et par uker siden, var en av grunnene at banken mente at kapasitetsutnyttningen i økonomien ligger over et normalt nivå. Våre forslag tar sikte på å øke det effektive arbeidstilbudet, slik at produksjonskapasiteten i økonomien øker. Hvis forslagene lykkes, vil sysselsettingen i årene fremover kunne øke mer før Norges Bank vil heve renten. Det vil gi grunnlag for at flere kommer i jobb på varig basis, til fordel for dem selv og for samfunnet som helhet.

Steinar Holden

Grete Brochmann

Lars Calmfors

Elisabeth Holen

Knut Røed

Kristine von Simson